

TA'LIM MUASSASALARDA MUSTAQIL TA'LIM KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA YUZAGA KELUVCHI QIYINCHILIKLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH IMKONIYATLARI

Abdumuminova Dilnoza Homit qizi

NDPI magistranti. Navoiy viloyat Navoiy shahri 8-maktab ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Davlat ta'lim muassasalarida mustaqil ta'lim jarayonini amalga oshirishda tizimli ishlarni yo'lga qo'yish, talabalarni mustaqil ishlashga o'rgatish ijodiy va ijtimoiy faol, ijtimoiy - siyosiy hayotda mustaqil ravishda o'z o'rnini topa olish malakasiga ega bo'lgan, istiqboliy vazifalarni qo'yish va hal qilish qobiliyatiga ega bo'lgan kadrlarning yangi avlodini shakllantirishga asos bo'ladi. Shunday ekan bu maqolada mustaqil ta'lim ko'nikmalarini tashkil etishda yuzaga keluvchi qiyinchiliklar hamda mustaqil ta'limni tashkil etishda qo'llaniladigan zamonaviy shakllarning pedagogik muammolarini va ularni hal etish yo'llarini ochishga harakat qilamiz.

Kalit so'zlar: mustaqil ta'lim, kredit modul, mustaqil fikrlash, tashkilotchilik, kreativ fikrlash.

Kirish. Fanlar insoniyatning o'z davridagi real ehtiyojlari tufayli paydo bo'lsa-da, fanlarning evolyutsiyasi va insoniyatning yangi davr ehtiyojlari doim ham parallel rivojlanmaydi. Ta'lim tizimi taraqqiy etgan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatdiki, eng ahamiyatlisi biz egallayotgan bilimlar, birinchi navbatda ayni davr uchun dolzarb bo'lib turgan masalalarga qaratilishidir. Demak, ta'lim tizimidagi o'zgarishlar, davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturlarini zamonaviy ehtiyojlarga ko'ra qayta ko'rib chiqish, kerakli o'zgartirish bu tabiiy va o'ta mas'uliyatli jarayondir. Umumiy o'rta ta'limda asosan fan asoslari o'rgatilishini nazarda tutsak, ayniqsa, oily ta'limda bu o'zgarishlar zamonga mos, yangi ehtiyojlarga muvofiq tez-tez sodir bo'ladigan jarayon bo'lishi kerak. Bu o'zgarishlar, kerak bo'lsa, har bir mintaqa sharoitidan kelib chiqqan holda, har bir OTMda biroz o'zgacha bo'lishi mumkinligini ham istisno etmaslik kerak. Bu o'zgarishlarga tezroq moslashish uchun esa, har bir OTM eng avvalo, akademik mustaqil bo'lishi va o'qitishning kredit-modul tizimi tamoyillariga amal qilgan holda ta'limni tashkil qilishi kerakligi esa, allaqachon dunyo tajribasida isbotlangan.

Talabalarni mustaqil o'rganuvchilar bo'lishga rag'batlantirish nafaqat ular uchun katta foyda keltiradi, balki muvaffaqiyatni yaxshilashning isbotlangan yuqori ta'siri va arzon usulidir.

[Education Endowment Foundation](#) (EEF) [o'z-o'zini tartibga soluvchi, mustaqil ta'lim](#) juda kam xarajat evaziga o'quvchilarning rivojlanishiga yuqori ta'sir ko'rsatishini aniqladi. Ular 8 oy davomida o'z-o'zini tartibga solishning o'rtacha ta'siri har bir o'quvchi uchun yiliga 80 funt sterlingdan kam bo'lishini bilib oldilar.

Oddiy qilib aytganda, mustaqil ta'lim - bu o'quvchilar maqsadlar qo'yishlari, o'zlarining akademik rivojlanishini nazorat qilishlari va baholashlari, shuning uchun ular o'zlarining ta'limga bo'lgan motivatsiyasini boshqarishlari mumkin.

Talabalarning o'zlari uchun izlanishlar o'rganishning asosidir. O'qituvchining o'zi belgilagan topshiriqdan kashfiyotlar qilish, ularni chin dildan qiziqtiradigan va qiyin deb topsa, o'z-o'zini boshqarish tuyg'usi o'quvchilar uchun ajoyib foydali, shuningdek, aql bovar qilmaydigan hayotiy vositadir.

Talabalar uchun mustaqil ta'limning afzalliklari quyidagilardan iborat ekanligi aniqlandi:

- ✓ Yaxshilangan akademik samaradorlik;
- ✓ Motivatsiya va ishonchni oshirish;
- ✓ Ijodiy va intellektual bo'lish imkoniyatlari ortdi;
- ✓ Ijtimoiy inklyuziyani rag'batlantirish va tengdoshlardan begonalashishga qarshi kurash;
- ✓ O'qituvchi tomonidan qo'yilgan tabaqalashtirilgan vazifalarni bajarish imkoniyatlarini oshirish;

Talabalarni mustaqil tadqiqotchi sifatida shakllantirishning e'tiborga molik tomonlari:

1. Talabalarga o'z-o'zini nazorat qilish imkoniyatini berish :

O'z-o'zini nazorat qilish maqsadlarni belgilash va boshqalardan va o'zidan fikr-mulohazalarni qabul qilishning ikkita jarayoniga bog'liq. Siz o'quvchilaringizni o'z-o'zini nazorat qilishga undashingiz mumkin, ularga o'z-o'zini va tengdoshlarini baholash usullaridan foydalanishni rivojlantirishga yordam berish orqali ular qo'llagan strategiyalar ta'lim maqsadlariga erishishda samarali bo'lish yoki yo'qligi haqida tushuncha berish.

2. Mustaqil ta'lim olish uchun so'roqdan foydalanish :

Bu yerdagi maqsad mas'uliyatni o'qituvchidan talabaga bosqichma-bosqich, o'tkazishdir. O'qituvchi fikrlash, muammoni hal qilish ko'nikmalarini va chuqurroq tushunishni rivojlantirish uchun yuqori tartibli, ochiq savollar berish, o'quvchilarning javoblariga moslashuvchan javob berish, **samarali sinf nutqini rivojlantirishi kerak.**

Samarali so'roq haqida ko'proq ma'lumotni maqolalarda o'qish zarur va [savol berish gobiliyatini qanday yaxshilash mumkin](#)ligi haqida ham o'rganish mumkin.

3. Xulq-atvor modellarini taklif qilish :

Talabalarigizni xatti-harakatlarigizni modellashtirishga undang. Misol uchun, ularga ma'lumotni **turkumlash** qanday qilib eslab qolishni osonlashtirishini ko'rsatish orqali.

4. O'rganishga qaratilgan tilni o'z ichiga olgan muloqotni rivojlantirish :

Bu o'quvchilarga o'rganish bosqichlari haqida ko'proq xabardor bo'lishga, **o'zlarining individual ta'lim uslublarini tushunishlariga** yordam beradi va o'z fikrlarini baham ko'rishga yordam beradi.

5. Sinf va uy vazifalari yuzasidan yozma yoki og'zaki fikr bildirish :

Bu o'quvchilarning mustaqil ishlashga bo'lgan ishonchini oshirishning yaxshi usuli bo'lishi mumkin. **Muvaffaqiyat darajasi va ballardan foydalanishni cheklang** va harakat darajasi uchun baho berishni o'ylab ko'ring.

6. Hamkorlikni rag'batlantirish :

Talabalarigizga har doim sizdan javob izlamasdan, sifatli, kichik guruhlardagi topshiriqlarni bajarish va ularni bir-biridan o'rganish va o'z g'oyalarini rivojlantirishga undash uchun muntazam imkoniyat bering .

7. O'quvchilarga tanlovlar bering va o'quvchilaringizni o'z ta'lim maqsadlarini belgilashga undash :

Ular o'zlarining qiziqishlari va imtiyozlari haqida o'ylashlari va o'z ta'limlariga **egallik qilishlari** uchun bu sizning o'quvchilaringizga kuch va o'z ta'limini nazorat qilish imkonini beradi.

8. Darsni rejalashtirishga talabalarni yanada jalb qilish :

Talabalarigizdan o'z fikr-mulohazalarini so'rash ularga o'zlarining o'qishlari uchun mas'uliyat va ishtirok etishlarini his qilishlariga yordam beradi , **motivatsiyani oshiradi va amaliyotingizni yaxshiroq rejalashtirishga yordam beradi.**

9. O'quvchilarni **fikr yuritishga undash** :

Talabalarimizga “o'quv kundaligi” ni yuritishni tavsiya qilish ularga o'z o'rganishlarini kuzatib borish va taraqqiyotini kuzatish imkonini beradi. Umid qilamanki, ular o'zlarining o'ziga bo'lgan ishonchlariga nazar tashlab, o'quv yili davomida nimalarga erishganliklarini bilishadi.

Jamiyat sifatida biz mustaqillikni rag'batlantiramiz, shuning uchun talabalarni dunyo talabalariga tayyorlash muhim ahamiyatga ega. An'anaviy o'qitish usullari bolalarning muvaffaqiyatga erishayotganini ko'rsatish uchun eng yaxshisi bo'lishi mumkin bo'lsa-da, o'qituvchilar bolalarni taraqqiyotning siljishini ko'rmasdan mustaqil o'rganishga o'rgatishlari mumkin. Ammo bunga erishish uchun talabalar va o'qituvchilar o'zlarining fikrlash tarzini o'zgartirishlari kerak.

Talabalarni mustaqil o'quvchi sifatida shakllantirishning ustuvor tamoyillari.

Talabalarga o'z-o'zini nazorat qilish uchun vaqt bering. Talabalarga akademik maqsadlariga erishishda yordam beradigan ko'nikmalarni o'rgatish va o'z-o'zini va tengdoshlarini baholashdan foydalanishni o'rgatish orqali o'zini o'zi nazorat qilishga undash mumkin. Talabalarni mustaqil o'rganishga yo'naltirish uchun savollardan foydalaning. Akademik mas'uliyatni o'qituvchidan talabaga o'tkazish bir kechada sodir bo'lishi shart emas. Bunga ochiq savollar berish, sinfda nutqni rivojlantirish, yuqoriroq tartibni so'rash, o'quvchilarning savollariga ularni fikrlashga, mustaqil muammolarni hal qilishga va o'rganilayotgan materialni chuqurroq tushunishga undaydigan tarzda javob berish orqali erishish mumkin. .

Talabalarimizga namuna bo'ling. Talabalarimizni siz kabi harakat qilishga undang. Ular taqlid qilishi va o'rganishi mumkin bo'lgan narsa bo'ling.

O'rganishga qaratilgan muloqotni rivojlantiring. Talabalarimiz bilan o'rganishning turli usullari haqida gaplashing. Ularga o'z o'rganish usullarini topishga yordam bering. Axir, har kim har xil o'rganadi.

Sinf va uy vazifalari haqida fikr bildiring. Bu fikr og'zaki yoki qog'ozga yozilishi mumkin. Qancha to'g'ri javob berilganiga qarab baho qo'yishdan ko'ra, talabaning topshiriqni bajarishga sarflagan sa'y-harakatlarini baholashni o'ylab ko'ring.

Hamkorlikni rag'batlantiring. Talabalarga kichik guruhlarda ishlash uchun vaqt berish kerak. Ularni tengdoshlaridan o'rganishga rag'batlantiring, chunki bu ularning mustaqil o'rganishiga ham foyda keltirishi mumkin. Boshqalar bilan ishlash, shuningdek, ularga javob olish uchun o'qituvchiga tayanmasdan, javob olish uchun muammoni hal qilish bosqichlaridan foydalanishga yordam beradi.

Talabalarimizga imkoniyatlar bering va ularga o'z maqsadlarini belgilashga imkon bering. Talabalarga nimani o'rganganlari va nimani o'rganishni xohlashlari haqida fikr yuritishlariga imkon bering. Bu sizning talabalarimizga mustaqil o'quvchi bo'lish yo'lida ishlashga yordam beradigan kuch va mas'uliyat hissini beradi.

O'quvchilarni darsni rejalashtirishga jalb qiling. Talabalardan dars haqida fikr-mulohazalarini so'rash ularga o'zlariga o'rgatilgan narsada o'z fikrlarini bildirishlarini his qilishlariga imkon beradi. Bu ularni o'z bilimlarini yanada faollashtirishga undaydi. Sinf davrini yozib olish foydali bo'lishi mumkin, chunki bu sizga qayerda yaxshilanish kerakligini ko'rish imkonini beradi.

Talabalarni fikr yuritishga undang. Talabalarimizni o'rganganlarini kuzatib borishga undashning bir usuli - ular har kuni yozadigan “o'quv kundaligi” ni yuritishdir. Yil oxirida talabalar ortga nazar tashlab, qanchalik uzoqqa borganliklarini ko'rishlari mumkin.

Xulosa. Dunyoning barcha universitetlarida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyati bilim olish va kompetensiyalarni shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Mustaqil ishlash ko'nikma va malakalari

insonga bolalikdan singdiriladi. O'z-o'zini tarbiyalash ko'nikmalarini rivojlantirish butun ta'lim davrida uzluksiz ishlashni talab qiladi. O'z-o'zini tarbiyalash darajasini belgilaydigan barcha asosiy fazilatlarni shakllantirish va rivojlantirish jarayoni o'zi uchun (o'z-o'zini o'rganishda) va o'z tarbiyalanuvchilari uchun (o'qitish jarayonida) mustaqil ravishda o'quv va kognitiv faoliyatni tashkil etish ko'nikmalari darajasiga bog'liq.

Yuqoridagi muammoni hal qilish usullaridan biri mavzuni o'rganish bo'yicha talaba va o'qituvchining birgalikdagi ishi (ma'ruza yoki amaliy mashg'ulotlarda bo'lishidan qat'i nazar) oldin bo'ladigan talabning mustaqil ishining bunday shaklini tashkil etish deb hisoblash mumkin. Bu ishning asosiy maqsadi o'quvchining mavzu bilan birlamchi tanishishi bevosita o'qituvchining yordamisiz o'tadi.

Talabalarning mustaqil ishlariga, auditoriya mashg'ulotlarini qisqartirishga yo'naltirish kamida ikkita omil mavjud bo'lgandagina ijobiy natijalarga olib kelishi mumkin: birinchidan, oliy o'quv yurtlarida talabalarning individual konstruktiv faoliyati uchun sharoit yaratish; ikkinchidan, rag'batlantirish mavjud bo'lganda, mustaqil faoliyatni rag'batlantirishdir.

Adabiyotlar: .

1. Dalton rejasi bo'yicha ta'lim va tarbiya. - M., 2019. - 214 b.
2. Ueyn A.M., Kamenetskaya B.I. Inson xotirasi. - M.: Nauka, 2018. - 189 b.
3. Gornostaeva Z.Ya "Mustaqil kognitiv faoliyat muammosi" // Ochiq. maktab. - 2018 yil - 2-son
4. Danilov M.A. Ta'limning nazariy asoslari va o'quvchilarning bilish faoliyati va mustaqilligini tarbiyalash muammosi// Maktab o'quvchilarining kognitiv faoliyati va mustaqilligini tarbiyalash masalalari. - Qozon, 2019. - b. 15-19
5. Dyachenko V.S. Ta'limda hamkorlik. - M., 1999 - 198 b.
6. Dyui D. Ta'limga qiziqish va harakat // Chet el pedagogikasining yangi usullari. - M., 1927. - 320 b.

